

Purvīša balvas nominants Maskalāns: Leju sviedrus un asinis

Kinorežisors un operators Māris Maskalāns (1971) vairākkārt kā nacionālā, tā arī starptautiskā līmenī apbalvots par savu veikumu dokumentālajā kino, savukārt šā gada otrajā ceturksnī nominēts prestižajai Purvīša balvai par personālizstādi "Nagļi. LV-4631" Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejā.

Fotoizstāde "Nagļi. LV-4631" ir stāsts par mazas tautas identitātes saglabāšanas nozīmi, ko M. Maskalāns atklājis caur skarbajiem un sirsnīgajiem latgaliešiem – Nagļu pagasta iedzīvotājiem. Pats autors par Nagļu ļaudīm – no veciem vīriem un sievietēm līdz pusaudžiem un bērniem – saka: "Viņi nespēlē teātri, bet dzīvo."

Projektā izmantota analogā fotokamera, turklāt attēlu attīstīšanu veica pats autors, kopējot melnbaltās fotogrāfijas tradicionālajā veidā – pašrocīgi uz sudraba želatīna papīra. Fotoprojekta ideju M. Maskalāns izloojis regulāro Nagļu pagasta apciemojumu laikā.

Ciems un tā cilvēki iedvesmoja izveidot dokumentālo filmu "Par dzimteni", ko M. Maskalāns kā operators kopā ar režisori Lailu Pakalniņu pabeidza 2008.gadā, saņemot Lielo Kristapu par labāko operatora darbu 2009.gadā. Pēc filmas pabeigšanas M. Maskalāns sāka strādāt pie fotoprojekta "Nagļi".

Mākslinieks melnbaltās fotogrāfijas pamatus apguvis pats, lasot grāmatas un eksperimentējot savā fotolaboratorijā. 1993.gadā viņš iestājās Latvijas Kultūras akadēmijas Kino un TV operatoru kursā, kur viens no mācību priekšmetiem studiju laikā bija fotogrāfija.

Izvirzot Maskalāna veikumu prestižajam apbalvojumam, žūrija paudusi, ka "izstāde ir rezultāts vairāku gadu (2009–2012) darbam, kas radies speciālās ekspedīcijās, dokumentējot Nagļu un kaimiņu ciemu iedzīvotājus. Nominācija par "tīru", profesionālu fotogrāfa darbu, kur spilgti atklājas cilvēku raksturi". Mākslas eksperte Astrīda Rogule skaidro: "Fotogrāfs ir izvairījies no jebkura fona kā ilustratīvas piedevas, koncentrējoties uz personību atklāsmi."

"Autora debija fotogrāfijas laukā uzrunā ar izteikti antropocentrisku jeb cilvēka personībā centrētu pieeju bez liekvārdīgiem atribūtiem. Tā vietā sniegti komentāri, kas konkretizē fotogrāfa un fotografējamā sastapšanās apstākļus. Nolasāmo emociju gammā daudzkārt izceļama vitalitāte un optimisms, kuram, spriežot gan pēc vizuālā tēla, gan rakstītās informācijas, ir maz iemeslu; tas var likt skatītājam citādi paraudzīties arī uz savām (pseido)problēmām. Portretētie cilvēki nekādi neizstāsta par sevi "visu", atgādinot, ka tas nav iespējams arī dzīvē un pat vistuvākajās attiecībās, kā arī aicinot vingrināt nereti noplicinātās empātijas un iztēles spējas," izvēles pamatojumu papildina Stella Pelše.

Piedāvājam nelielu Maskalāna pārstāvju sagatavotu interviju ar mākslinieku:

Kas, Jūsprāt, ir mākslas galvenā vērtība?

Mākslu lieto katrs no mums apzināti vai neapzināti. Esam pieraduši, ka māksla vienkārši ir. Ja neesi teorētiķis, tad ikdienā par to nedomā. Tas ir tāpat kā ar skābekli, ko elpojam. Tas mums ir vajadzīgs, lai dzīvotu un labi justos, bet mēs to nejūtam. Kad nonākam retināta gaisa apstākļos, visi izjūtam diskomfortu neatkarīgi no tā, vai zinām, kāpēc skābeklis mums ir vajadzīgs, vai ne.

Vai, uzsākot jaunu darbu, Jums jau ir skaidrs, kādu vēlaties redzēt galarezultātu?

Domāju, ka es zinu, ko gribu redzēt un kādu vēstījumu nodot, bet, beidzot darbu, rezultāts tik un tā ir savādāks. Lielāko daļu savas radošās dzīves esmu izpaudis, veidojot dokumentālās filmas.

Šajā žanrā vari izdomāt scenāriju, cik vien racionāli iespējams, bet dzīve ievieš korekcijas. Tieši šīs iracionālās izmaiņas ir tās vērtīgākās.

Vai spējat uz saviem darbiem palūkoties kā skatītājs? Kāds jums kā skatītājam par tiem ir viedoklis?

Tā pilnasinīgi es nevaru paskatīties no malas. Es mēģinu, bet man nesanāk. Vienmēr redzu detaļas un sīkumus, kuri man ir sagādājuši problēmas. Es zinu, kur ir darba "negludās" vietas, un koncentrējos uz tām.

Ar ko Jūs atšķiraties no citiem Latvijas māksliniekiem?

To lai analizē kritiķi. Visi mani personīgie projekti laka ziņā top ļoti ilgi. Tie ir daudzgadīgi. Katras filmas tapšanas laiks ir ap trīs gadiem. Fotoprojekts "Nagļi" - četri gadi. Tāds es esmu, un tā es strādāju, pacietīgi, lejot sviedrus un asinis. Es arī izbaudu šo procesu, bet var būt, ka tā dara visi. Es nezinu.

Vai iekarot savu vietu mākslā ir grūti?

Būt pamanītam ārpus Latvijas ir ļoti grūti. Ne velti sabiedrība katru ziņu par Latvijas mākslinieku panākumiem uztver kā saldo ēdienu. Vienkārši jādara savs darbs. Nevajag daudz sev melot. Un, ja kādam tavs izdarītais darbs šķiet OK, tad ir gandarījums.

Kas jums ir svarīgāk – mākslas ekspertu vai sabiedrības atzinība?

Jebkura atzinība ir patīkama, nav ko izlikties. Taču laika gaitā ir izfiltrējies cilvēku loks, kuros ir vērts ieklausīties, jo zinu, ka viņi neliekuļo un apakšā nav nekādas intrigas.

Ko jums kā māksliniekam nozīmē nominācija "Purvīša balva"?

Emocijas varētu būt līdzīgas kā negaidīti vinnēt loterijā. Pārsteigums, prieks. "Purvīša balva" ir A klases notikums Latvijas vizuālās mākslas dzīvē. Esmu priecīgs par šo nomināciju.